

KONVANSİYONEL BÖLÜMLÜ PROTEZ VE HASSAS TUTUCULU BÖLÜMLÜ PROTEZLERİN HASTA MEMNUNİYETİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

COMPARAISON OF THE SATISFACTION OF CONVENTIONAL PARTIAL DENTURES AND PARTIAL DENTURES WITH PRECISION ATTACHMENT WEARERS

Dt. Bengü BÜYÜKBAYRAKTAR*

Doç. Dr. Şebnem Begüm TÜRKER**

Makale Kodu/Article code: 2030
Makale Gönderilme tarihi: 17.12.2014
Kabul Tarihi: 12.03.2015

ÖZET

Amaç: Kroşe tutuculu ve hassas tutuculu protez kullanan hastaların memnuniyetlerinin estetik, fonasyon, fonksiyon açısından karşılaştırmak, hastaların demografik özellikleri ile protez memnuniyetleri arasındaki ilişkiyi sorgulamaktır.

Materyal ve Metod: Marmara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Protetik Diş Tedavisi A.D Kliniği'nde 2003-2013 yılları arasında Konvansiyonel Bölümlü Protez (KBP) ve Hassas Tutuculu Bölümlü Protez (HBP) yaptırmış hastalardan rastgele seçilmiş 300 adet hasta 150 kişilik 2 gruba ayrılmıştır (n=150). Hastaların hareketli protezleriyle ilgili memnuniyetlerini değerlendirmek amacıyla anket hazırlanmıştır. Anket hastaların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, kullandığı protez sayısı, protez kullanım süreleri ve protez memnuniyeti ile ilgili 19 adet soruyu içermektedir. Hastalara telefon edilerek ankete katılıp katılmayacakları sorulmuş, katılmak isteyen hastalara ilgili 19 soru yöneltilmiştir. Sonuçlar % 95 güven aralığında anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde, veriler t testi, Ki-kare, One-Way Anova analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Eğitim durumu ile kullanılan protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Çiğneme memnuniyeti, protezi rahatlıkla temizleyebilme ve protezi temizlemeye olan ilgi, kendini güvende hissetme, rahat konuşma, rahat takıp çıkarabilme, protezlerini daha estetik bulma ve yemek yerken protezin hareket etmemesi yüzdesi hassas tutuculu protez kullanan hastalarda daha yüksektir.

Sonuç: Hassas tutucu protez kullanan hastaların memnuniyeti konvansiyonel protez kullananlardan daha fazladır.

Anahtar kelimeler: Konvansiyonel Bölümlü Protez, Hassas Tutuculu Protez, Hasta memnuniyeti

ABSTRACT

Aim: To compare satisfaction of patients who use conventional partial dentures and partial denture with precision attachment in terms of function, esthetic and phonation and to question the relationship between demographic characteristics and denture satisfaction.

Material and Method: 300 patients who were treated with conventional partial denture and partial denture with precision attachment were selected randomly from patients who were referred to Marmara University, Faculty of Dentistry, Department of Prosthodontics, between 2003-2013 periods. Patients were divided in two groups, each of 150 patients.

A questionnaire was prepared to assess patients' satisfaction of denture. Questionnaire included 19 questions (patients' age, gender, education level, number of denture used, duration of denture usage). All data were analysed by using t-test, chi-square, Oneway Anova $p<0,05$.

Results: Statistically significant correlation was found between educational level and the type of denture ($p<0.05$). Patients who were using partial dentures with precision attachment had significantly more satisfaction for chewing. Also success rate were higher for cleaning denture, more self-confidence, better speaking, insertion of denture more comfortable, better esthetic satisfaction, more denture stability while eating.

Conclusion: Satisfaction of patients who treated with partial denture with precision attachment was higher than patients who were using conventional partial denture.

Keywords: Patient satisfaction, precision attachment, partial denture

* Diş Hekimi, İstanbul

** Marmara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Protetik Diş Tedavisi AD.

GİRİŞ

Protetik diş tedavisinin amacı diş eksikliği sonucu ortaya çıkan estetik, fonksiyon, fonasyon ve psikolojik bozuklukları rehabilite etmektir. Diş eksikliğin çok olduğu vakalarda hastalar hareketli bölümlü protezler ile rehabilite edilmektedirler. Hareketli bölümlü protez kullanması gereken hastalar sabit proteze benzer özellikte estetik, fonksiyon, stabilite gibi özellikler aramaktadırlar.

Hareketli bölümlü protezlerde tutuculuk kroşe ve hassas tutucular ile sağlanmaktadır. Bu elemanların görevi yer çekimi veya fonksiyonel kuvvetler etkisi ile protezin destek dokulardan uzaklaşmasına direnç sağlamaktır. Günümüzde hareketli protezlerde en çok kullanılan direkt tutucu tipi kroşedir. Kroşenin tutucu olabilmesi için ekvator altında yani andırkat bölgesinde bir yere yerleşmesi gerekir. Protezi yerinden çıkaracak bir kuvvet uygulandığında protez deforme olmaya zorlanır. Bu deformasyona kroşenin gösterdiği direnç tutuculuğu oluşturur. Kroşe tutuculu protezlerde kroşelerin ortaya çıkardığı estetik problemler, retansiyonun tam olarak her zaman elde edilememesi dişlerin gördüğü zararlar, kroşede zamanla meydana gelen deformasyonlar gibi bazı sorunlar nedeniyle bazı olgularda kroşe yerine hassas bağlantılar tercih edilmektedir¹.

Hassas bağlantılar, diş hekimliğinde hareketli veya yarı hareketli protezlerin retansiyonunu sağlayabilmek için kısmen veya tamamen makine ile şekillendirilmiş aksesuarlardır². Hassas bağlantılı protezler; tutucu parçalar ve protez gövdesi olmak üzere iki ana elamandan oluşur. Tutucu parçalar basınç, bükülme, yatay hareketler, rotasyon veya devrilme gibi rutin hareketler esnasında oluşan kuvvetlere karşı koyarlar. Fonksiyon anında bu kuvvetler ortalama 196 N ve parafonksiyon sırasında ise 295 N olur³. Protez gövdesi ise ana bağlayıcılar, dişlerin bulunduğu kaideler ve minör bağlayıcılardan oluşur.

Hassas bağlantılar, protetik diş hekimliğinde bölümlü protezlerin veya hareketli köprülerin retansiyonunu sağlar. Çeşitli şekilleri vardır. Hassas bağlantıların mutlaka destek dişle ilişkisi olması gerekir. Bağlantılar piyasada genellikle prefabrik kit'ler halinde bulunur. Erkek ve dişi olarak ifade edilen kısımları vardır. Bunlardan erkek parçaya male, patrix ve flange de denilir. Dişi parçaya ise female, matrix ve slot denir. Protez ağıza takılınca bu iki parça birbiri içine

geçip kenetlenir⁴. Hassas bağlantılar direkt tutuculuk sağlar ve bu konuda kroşelerden daha etkin oldukları gösterilmiştir. Gerek sabit gerekse hareketli protezlerde retansiyon yanında iyi bir de estetik sağlar. Hassas bağlantıların, başarısına hastanın ağız hijyeninde olumlu yönde etkilediği bildirilmiştir⁴.

Çalışmamızın amacı, kroşe tutuculu hareketli bölümlü protez ve hassas tutuculu bölümlü protez kullanan hastaların memnuniyetlerinin estetik, fonasyon, fonksiyon açısından karşılaştırmak, hastaların demografik özellikleri ile protez memnuniyetleri arasındaki ilişkiyi sorgulamaktır.

MATERYAL VE METOD

Araştırmamız Marmara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Protetik Diş Tedavisi A.D Kliniği'nde 2003-2013 yılları arasında Konvansiyonel Bölümlü Protez (KBP) ve Hassas Tutuculu Bölümlü Protez (HBP) yaptırmış hastalardan rastgele seçilmiş 300 adet hasta ile yapılmıştır. Hastalar 150 kişilik 2 gruba ayrılmıştır (n=150). Hastaların hareketli protezleriyle ilgili memnuniyetlerini değerlendirmek amacıyla anket hazırlanmıştır. Hastaların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, kullandığı protez sayısı, protez kullanım süreleri ve protez memnuniyeti ile ilgili 19 adet soru hazırlanmıştır. Hastalara telefon edilerek ankete katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Katılmak isteyen hastalara ilgili 19 soru yöneltilmiştir.

Hastalar 40 yaş altı, 40-55 yaş, 56-65 yaş, 65 yaş üzeri olmak üzere 4 grupta değerlendirilmiştir. Eğitim düzeyi okur-yazar değilim, ilköğretim, ortaokul, lise, üniversite olarak gruplandırılmıştır. Gelir düzeyi 500-1000 TL, 1000-2000 TL, 2000-3000 TL ve 3000 TL üzeri olarak sınıflandırılmıştır. Önceden kullanılan protez sayısı ve protez kullanım süresinde 3 üstü ve altı sınırlarla değerlendirilmiştir.

Ayrıca, hastaların hareketli protezden memnuniyetleri estetik, fonasyon, fonksiyon açısından da sorgulanmıştır. Değerlendirme çok iyiden çok kötüye 7 farklı parametreyle değerlendirilmiştir. İki farklı protez memnuniyeti değerlendirildiği için hastalara protez çeşitlerine göre hassas tutucu veya kroşeden memnun olup olmadıkları, hastaların tekrar aynı protezden yaptırmayıp yaptırmayacağı, protezinin ne kadar sürede yapıldığı ve protez yapıldıktan sonra kontrole gidip gitmediği sorulmuştur. 18. soruda ise hastalara seçenek sunulmadan protezleriyle ilgili şikayetleri

sorulmuş, daha sonra verilen cevaplar sınıflandırılıp anket sonuçlarına dahil edilmiştir. Son olarak da hastaların memnuniyet derecesini öğrenmek adına hastalardan 1 ile 10 arasında protezlerini puanlandırmaları istenmiştir. Hastalara bunun bir araştırma olduğu ve tamamen objektif cevap vermesi, çevre ve hekimle arasındaki olumlu veya olumsuz durumları cevabına yansıtması istenmiştir.

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Windows 17.0 programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlardan (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) yararlanılmıştır. Sonuçlar % 95 güven aralığında anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir. Veriler Independent Samples t testi, Ki-kare, One-Way Anova analizi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın yapıldığı toplam 300 hastanın Cinsiyet, Yaş, Eğitim Düzeyi, Meslek, Gelir düzeyi, Bugüne kadar kullandıkları protez sayısı ve fakültede yaptırdıkları protezlerinin kullanım süreleri Tablo-2'de verilmiştir.

Hastaların eğitim düzeylerine göre kullandıkları protez çeşidinin karşılaştırılması Tablo-3'de verilmiştir. Çalışmada eğitim durumu ile kullanılan protez çeşidi karşılaştırılması Ki-kare analizi ile yapılmıştır. Eğitim durumu ile kullanılan protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$) ($p = 0,035$). Lise mezunu hastaların %64'ü KBP kullanırken HBP kullananların oranı % 50,7 'dir. Üniversite mezunu hastaların %14'ü KBP kullanırken bu oran HBP kullananlar için %26'dır.

Hastaların gelir düzeylerine göre kullandıkları protez çeşidinin karşılaştırılması Tablo-4'de verilmiştir. Çalışmada gelir düzeyi ile kullanılan protez çeşidi karşılaştırılması Ki-kare analizi ile yapılmıştır. Gelir düzeyi ile kullanılan protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Hastaların protez kullanım süresi ile kullandıkları protez çeşidi arasındaki ki ilişki Tablo-5'de gösterilmiştir. Çalışmada protez kullanım süresi ile kullanılan protez çeşidi karşılaştırılması Ki-kare analizi ile yapılmıştır. Protez kullanım süresi ile kullanılan protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 1. Çalışmada kullanılan anket formu

T.C. Marmara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi
Hassas Bağlantılı Protezlerde Memnuniyet Anketi
İSİM: _____ SOYİSİM: _____
CİNSİYET: E K
YAŞ: 40 YAŞ ALTI 56-65 YAŞ 40-55 YAŞ 65 YAŞ ÜSTÜ
EĞİTİM DÜZEYİ: Okur – Yazar değilim
İlkokul
Ortaokul
Lise
Üniversite
MESLEK: _____
GELİR DÜZEYİ: 500 – 1000 TL
1000 – 2000 TL
2000 – 3000 TL
3000 TL üstü
ÖNCE KULLANILAN PROTEZ SAYISI: 3 den az 3
3 den fazla
PROTEZ KULLANIM SÜRESİ: 3 yıldan az 3 yıldan fazla

1- Çiğneme kapasiteniz ne kadar iyi? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
2- Protezlerinizle ne kadar rahat çiğneme yapılabiliyorsunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
3- Sert gıdaları protezlerinizle ne kadar rahat çiğniyorsunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
4- Gıdalarınızı ne kadar rahat çiğniyorsunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
5- Yemek yemeye olan ilginiz nasıl? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
6- Protezleriniz ne kadar rahat temizliyorsunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
7- Protezleriniz temizlemeye olan tutumunuz nasıl? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
8- Protezleriniz kullanırken nasıl koku alıyorsunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
9- Protezlerinizle kendinizi ne kadar güvende hissediyorsunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
10- Protezlerinizle ne kadar rahat konuşabiliyorsunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
11- Protezleriniz rahatlıkla takip çıkartabiliyor musunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
12- Protezlerinizin estetik olduğunu düşünüyor musunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
13- (a) Protezinizin hassas tutucusundan (çıtçıt) memnun musunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
13-(b) Protezinizin çengelinden memnun musunuz? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
14- Proteziniz yemek yerken oynuyor mu? Çok İyi İyi Yeterli Aynı Daha İyi Kötü Çok Kötü
15- Bir daha protez yaptırmamız gerekse aynı protezden yaptırır mısınız? Asla yaptırmam Belki yaptırırım Kesinlikle yaptırırım Bir fikrim yok
16- Protezinizin yapım aşaması ne kadar sürdü? 1 aydan az 1 ay 1-2 ay 2 aydan fazla
17- Protez size teslim edildikten sonra kaç kere kontrole geldiniz? Hiç 1-2 3-4 5-6
18- Proteziniz ile ilgili problemlerinizi nelerdir?
19- Proteziniz ile ilgili memnuniyet derecenize 1-10 arasında kaç puan verirsiniz?

Hastaların estetik çiğneme, konuşma ile ilgili memnuniyetlerini ölçmeyi amaçlayan 15 sorunun protez çeşidi ile olan ilişkisi Tablo 6'de gösterilmiştir. 13. Soruda hastaların protez çeşitlerine uygun olarak hassas tutucu ve kroşe memnuniyetleri ayrı ayrı sorulmuştur. 19. Soruda ise hastaların genel anlamda protez memnuniyetlerini 1 ile 10 arasında puanlamaları istenmiştir. Çalışmada anket sorularına verilen cevaplarla kullanılan protez çeşidi karşılaştırılması Independent Samples t testi ile bakılmıştır.

Çiğneme kapasitesi ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=.0010$). Konvansiyonel bölümlü protez kullananların ortalaması ($ort=3,66$), hassas tutuculu protez kullananlardan ($ort=3,15$) daha yüksektir. KBP kullananların çiğneme kapasitesi HBP kullananlardan daha kötüdür.

Tablo 2. Hastaların Cinsiyet, Yaş, Eğitim Düzeyi, Meslek, Gelir düzeyi, Bugüne kadar kullandıkları protez sayısı ve fakültede yaptırdıkları protezlerinin kullanım sürelerine göre dağılımı.

ÖZELLİKLER		n:300 (n)(%)
Cinsiyet	Erkek	108(36)
	Kadın	192(64)
Yaş grubu	40 yaş altı	16(5,3)
	40-55 yaş	77(25,7)
	56-65 yaş	151(50,3)
	65 yaş üstü	56(18,7)
Yaş		57,36±9,18
Eğitim düzeyi	İlkokul	2(0,7)
	Ortaokul	26(8,7)
	Lise	40(13,3)
	Üniversite	172(57,3)
	Lisansüstü	60(20)
Meslek	Ev Hanımı	95(31,7)
	Emekli	124(41,3)
	Çalışan	81(27)
Gelir Düzeyi	500-1000TL	61(20,3)
	1000-2000TL	185(61,7)
	2000-3000TL	45(15)
	3000TL üstü	9(3)
Kullanılan Protez Sayısı	3 den az	199(66,3)
	3	80(26,7)
	3 den fazla	21(7)
Protez Kullanım Süresi	3 yıldan az	173(57,7)
	3 yıldan fazla	127(42,3)

Tablo 3. Hastaların eğitim düzeylerine göre kullandıkları protez çeşitleri.

EĞİTİM				p
		KBP	HBP	
Okuryazardeğil	n	2	0	0,035*
	%	1,3%	,0%	
İlkokul	n	11	15	
	%	7,3%	10,0%	
Ortaokul	n	20	20	
	%	13,3%	13,3%	
Lise	n	96	76	
	%	64,0%	50,7%	
Üniversite	n	21	39	
	%	14,0%	26,0%	

Tablo 4. Hastaların gelir düzeylerine göre kullandıkları protez çeşidi.

GELİR DÜZEYİ				p
		KBP	HBP	
500-1000TL	n	25	36	0,264
	%	16,7%	24,0%	
1000-2000TL	n	97	88	
	%	64,7%	58,7%	
2000-3000TL	n	25	20	
	%	16,7%	13,3%	
3000TL üstü	n	3	6	
	%	2,0%	4,0%	

Tablo 5. Hastaların protez kullanım süresi ile kullandıkları protez çeşidi arasındaki ilişki.

Protez Kullanım Süresi				p
		KBP	HBP	
3 yıldan az	n	85	88	0,826
	%	56,7%	58,7%	
3 yıldan fazla	n	65	62	
	%	43,3%	41,3%	

Tablo 6. Hastaların estetik çiğneme, konuşma ile ilgili memnuniyetlerini ölçme.

	KBP	HBP	t	p
	ort ± ss	ort ± ss		
S1	3,66±1,70	3,15±1,67	2,60	0,010*
S2	3,57±1,73	3,13±1,67	2,24	0,026*
S3	4,09±1,88	3,26±1,70	4,02	0,000*
S4	3,61±1,75	3,01±1,67	3,07	0,002*
S5	2,41±0,96	2,51±0,91	-0,92	0,356
S6	2,80±1,30	2,37±1,82	2,33	0,020*
S7	2,21±0,69	2,03±0,69	2,25	0,025*
S8	3,21±0,96	2,98±1,11	1,89	0,059
S9	3,19±1,34	2,52±1,26	4,47	0,000*
S10	3,15±1,47	2,50±1,28	4,06	0,000*
S11	3,16±1,47	2,45±1,15	4,62	0,000*
S12	3,44±1,68	2,15±1,01	8,02	0,000*
S13A	-	2,45±1,39		-
S13B	3,79±1,81	-		-
S14	3,53±1,70	2,60±1,57	0,01	0,000*
S19	6,49±2,00	7,36±1,95	-3,79	0,000*

Rahat çiğneme ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.026$). KBP kullananların ortalaması ($ort=3,57$), HBP kullananların ortalamasından ($ort=3,13$) daha yüksektir. HBP kullananlar daha rahat çiğneme yapabilmektedir.

Sert gıdaları rahat çiğneme ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların ortalaması ($ort=4,09$), HBP kullananların ortalamasından ($ort=3,26$) daha yüksektir. HBP kullananlar sert gıdaları daha rahat çiğnemektedir.

Gıdaları rahat çiğneme ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.002$). KBP kullananların ortalamaları ($ort=3,61$), HBP kullananlarından ($ort=3,01$) daha yüksektir. HBP kullananlar gıdaları daha rahat çiğnemektedir.

Protezi rahat temizleme ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.020$). KBP kullananların ortalaması ($ort=2,80$), HBP kullananlardan ($ort=2,37$) daha yüksektir. HBP kullananlar protezlerini daha rahat temizlemektedir.

Protezi temizlemeye olan tutum ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.025$). KBP kullananların ortalaması ($ort=2,21$), HBP kullananlardan ($ort=2,03$) daha yüksektir. HBP kullananlar protezlerini temizlemek istemektedirler.

Protezi ile güvende hissetme ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların ortalamaları ($ort=3,19$), HBP kullananlardan ($ort=2,52$) daha yüksektir. HBP kullananlar kendilerini daha güvende hissetmektedirler.

Protezi ile rahat konuşma ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların ortalaması ($ort=3,15$), HBP kullananlardan ($ort=2,50$) daha yüksektir. HBP kullananlar daha rahat konuşmaktadırlar.

Protezi ile rahat takıp çıkarma ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların ortalaması ($ort=3,16$), HBP kullananlardan ($ort=2,45$) daha yüksektir. HBP kullananlar protezlerini daha rahat takıp çıkarmaktadırlar.

Protezin estetikliği ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların ortalaması ($ort=3,44$), HBP kullananlardan ($ort=2,15$) daha yüksektir. Hastalar HBP'î daha estetik bulmuşlardır.

Protez yemek yerken oynama ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların ortalaması ($ort=3,53$), HBP kullananlardan ($ort=2,60$) daha yüksektir. HBP yemek yerken daha stabildir.

Memnuniyet ile protez çeşidi arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların memnuniyeti ($ort=6,49$), HBP kullananlardan ($ort=7,36$) daha düşüktür. HBP kullananların protezlerinden memnuniyeti daha fazladır.

Protezi tekrar yaptırma isteği, protezin yapım aşaması, hastaların kontrole gelme sıklığı, hastaların protez ile ilgili problemleri ile protez çeşidi arasındaki karşılaştırma Ki-Kare analizi ile yapılmıştır istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Protezi tekrar yaptırma isteği ile protez çeşidi arasındaki karşılaştırma Tablo-7'de verilmiştir. Protezi tekrar yaptırma isteği ile protez çeşidi arasında karşılaştırma da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların %51.3'ü belki seçeneğini işaretlerken, HBP kullananların %51.32'ü kesinlikle yaptıracaklarını ifade etmişlerdir.

Protezin yapım aşaması ile protez çeşidi arasında ki ilişki Tablo-8' de verilmiştir. Protezin yapım aşaması ile protez çeşidi arasında karşılaştırma da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.001$). KBP kullananların %79.3'ü protezlerini 2 aydan fazla sürede yaptırmışlardır. Bu oran HBP kullananlarda %66'dır.

Hastaların kontrole gelme sıklığı ile protez çeşidi arasındaki ilişki Tablo-9'de verilmiştir. Kaç kere kontrole geldiniz ile protez çeşidi arasında karşılaştırma da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). HBP kullananlar KBP kullananlara göre daha çok kontrole gelmiştir.

Tablo 7. Bir daha aynı protezi yaptırma isteği ile protez çeşidi arasındaki karşılaştırma

S15				P
		KBP	HBP	
Asla	̲	28	8	0,000*
	%	18,7%	5,3%	
Belki	̲	77	45	
	%	51,3%	30,0%	
Kesinlikle	̲	19	77	
	%	12,7%	51,3%	
Bir fikrim yok	̲	26	20	
	%	17,3%	13,3%	

Tablo 8. Protezin yapım aşamasıyla protez çeşidi arasında ki ilişki

S16				P
		KBP	HBP	
1 aydan az	n	2	0	0,001*
	%	1,3%	,0%	
1 ay	n	1	14	
	%	,7%	9,3%	
1-2 ay	n	28	37	
	%	18,7%	24,7%	
2 aydan fazla	n	119	99	
	%	79,3%	66,0%	

Tablo 9 Hastaların kontrole gelme sıklığı ile protez çeşidi arasındaki ilişki

S17 (seans)				p
		KBP	HBP	
Hiç	n	98	50	0,000*
	%	65,3%	33,3%	
1-2	n	48	86	
	%	32,0%	57,3%	
3-4	n	2	10	
	%	1,3%	6,7%	
5-6	n	2	4	
	%	1,3%	2,7%	

Hastaların protez ile ilgili problemleri ve protez çeşidi arasında ki ilişki Tablo-10'da gösterilmiştir. Problem çeşitleri hastalara sınıflandırılmadan sorulmuş daha sonra sınıflandırma yapılarak karşılaştırma yapılmıştır. Protezle ilgili problem ile protez çeşidi arasında karşılaştırma da istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=0.000$). KBP kullananların % 55.3'ü herhangi bir problemleri olmadığını, % 18.7'si yemek yerken oynadığını, % 3.3'ü konuşmadığını, %10'u estetik olmadığını, % 6.7'si vuruk şikayeti olduğunu, % 4.7'si protezlerinin düştüğünü, % 1.3'ü protezlerinin zor takıp çıkarıldığını beyan etmişlerdir. Protezlerinin altına gıda kaçmasından herhangi bir hasta şikayetçi olmamıştır. HBP kullananların % 65.3'ü herhangi bir problem olmadığını, % 8.7'si protezlerinin yemek yerken oynadığını, %0.7'si konuşmadığını, %2'si protezlerini estetik bulmadıklarını, % 5.3'ü protezlerinin düştüğünü, 5 1.3'ü protezlerini zor takıp çıkardıklarını, % 9.3'ü hassas tutucuların kırıldığını ve % 2'si protezlerinin altına yemek girdiğini ifade etmişlerdir.

Memnuniyetle gelir düzeyi (Tablo 11), memnuniyetle yaş arasındaki ilişkiye (Tablo 12) ve memnuniyetle eğitim düzeyi arasında ilişkiye (Tablo 13) One-Way Anova testi ile bakılmış ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$). Memnuniyetle

cinsiyet arasında ilişkiye Independent Samples t testi ile bakılmıştır. Cinsiyet ile memnuniyet arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 14).

Tablo 10 Protez çeşidi ve yaşanan problemler

S18				p
		KBB	HBP	
Problem yok	n	83	98	0,000*
	%	55,3%	65,3%	
Yemek yerken oynuyor	n	28	13	
	%	18,7%	8,7%	
Konuşamıyor	n	5	1	
	%	3,3%	,7%	
Estetik değil	n	15	3	
	%	10,0%	2,0%	
Vuruk yapıyor	n	10	8	
	%	6,7%	5,3%	
Protez düşüyor	n	7	8	
	%	4,7%	5,3%	
Zor takıp çıkıyor	n	2	2	
	%	1,3%	1,3%	
Hassas tutucu kırıldı	n	0	14	
	%	,0%	9,3%	
Protezin altına yemek giriyor	n	0	3	
	%	,0%	2,0%	

Tablo 11 Protez memnuniyeti ile gelir düzeyi arasındaki ilişki

Gelir Düzeyi	N	Ort.	Ss.	
500-1000TL	61	6,93	1,98	0,822
1000-2000TL	185	6,94	2,03	
2000-3000TL	45	6,76	2,04	
3000TL üstü	9	7,44	2,35	

Tablo -12 Protez memnuniyeti ile yaş arasındaki ilişki

Yaş	N	Ort.	Ss.	
40 yaş altı	16	6,31	1,74	0,248
40-55 yaş	77	6,65	2,14	
56-65 yaş	151	7,10	1,89	
65 yaş üstü	56	7,02	2,25	

Tablo 13 Protez memnuniyeti ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki

Eğitim Düzeyi	N	Ort.	Ss.	
Okuryazar değil	2	5,00	0,00	0,293
İlkokul	26	7,00	2,51	
Ortaokul	40	6,48	2,03	
Lise	172	6,95	1,90	
Üniversite	60	7,20	2,12	

Tablo 14 Protez memnuniyetiyle cinsiyet arasındaki ilişki

Cinsiyet	N	Ort.	Ss.	
Kadın	192	7,02	2,07	
Erkek	108	6,76	1,94	0,275

TARTIŞMA

Hareketli bölümlü protezlerdeki memnuniyeti belirli bir tarif içinde tanımlamak zordur. Hastanın proteziyle olan uyumunu, alışma süresi ve kullanımı doğrultusunda birçok faktör belirler. Bu faktörler hastanın yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, gelir durumu ve sosyal statüsü ile genişletilebilir⁵. Seifert ve Langer⁶, tam protezlerde hasta memnuniyetini etkileyen bu faktörlerle ilgili bir rapor yayınlamıştır ve hastanın memnuniyetinin, protezlerin çiğneme etkinliği konuşabilme ve diğer aktivitelerde kullanabilme görüşüne bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Protezlerde memnuniyet ve memnuniyetsizliğin tanımlaması yapılırken sert yiyecekler yeme esnasında protez kullanımını (ekmek, et, çiğ sebze vs), yumuşak yiyeceklerin tüketimini, çorba içme esnasında protez kullanımını, kesme, öğütme, parçalama fonksiyonlarını, konuşmayı (fonksiyon esnasında ve istirahat halinde) ve estetik özellikleri değerlendirmişlerdir. Çalışmamızda da hasta memnuniyetini estetik memnuniyet, çiğneme kapasitesinin ne kadar iyi olduğu, sert gıdaları çiğneyebilme ve konuşma memnuniyeti değerlendirilmesi amaçlamıştır.

Araştırmamızda, protez kullanan hastaların % 64'ü kadın olup, %50,3 ü 56-65 yaş aralığındadır. Hastaların % 61,7 sinin gelir düzeyi 1000-2000 TL arasındadır. Hastaların %66,3'ünün kullandığı protez sayısı 3 den azdır. Hastaların %57,7 'sinin protezlerini kullanım süresi 3 yıldan azdır. Gelir düzeyi ile kullanılan protez çeşidi arasında bir ilişki bulunmamıştır. Hassas bağlantılı protez kullanan hastaların % 26' sı üniversite mezunu iken, bu oran KBP kullanan hastalarda %14 tür. Çiğneme memnuniyeti HBP kullanan hastalarda KBP kullanan hastalardan yüksektir. Protezi rahatlıkla temizleyebilme ve protezi temizlemeye olan ilgi HBP kullanan hastalarda daha yüksektir. HBP kullanan hastalar KBP kullanan hastalara göre kendilerini daha güvende hissetmektedir. HBP kullanan hastalar KBP kullanan hastalara göre daha rahat konuşmaktadır. HBP kullanan hastalar KBP kullanan hastalara göre protezlerini daha rahat takıp çıkarabilmektedir. HBP kullanan hastalar KBP kullanan hastalara göre protezlerini daha estetik bulmaktadır. HBP, KBB'ye göre ye-

mek yerken daha stabildir. Proteze verilen memnuniyet puan ortalaması HBP (ort=7,36), KBB'den (ort=6,49) daha yüksektir. HBP kullanan hastaların % 51,3'ü, KBP kullananların ise %12,7 si kesinlikle bir daha aynı protezden yaptırmak istediklerini belirtmişlerdir. Protezin yapım süresi 1 ile 2 ay arası süren hasta oranı; HBP'de % 24,7, KBP kullananlarda ise %18,7' dir. KBP kullanan hastaların %65,3'ü, HBP kullanan hastaların ise 33,3'ü protez yapıldıktan sonra hiç kontrole gelmemiştir. HBP kullanan hastaların %65,3'ü, KBP kullanan hastaların ise %55,3'ü proteziyle ilgili hiçbir problem bildirmemiştir. KBP kullanan hastalarda en sık karşılaşılan problem (% 18,7) protezin yemek yerken hareket etmesi olarak bulunmuştur. Aynı sorun HBP'de kullanan hastaların % 8,7'sinde rastlanmıştır. HBP kullanan hastalarda en sık karşılaşılan problem (%9,3) hassas tutucunun kırılmasıdır. Memnuniyetle gelir düzeyi arasında, memnuniyetle eğitim düzeyi arasında, memnuniyetle yaş arasında ve memnuniyetle cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırmamızdaki 300 hastanın yaş ortalaması 57 olarak bulunmuştur. Hastalarımızın %50,3 ü 56-65 yaş aralığındadır. Frank⁷, parsiyel protezlerde memnuniyeti araştırdığı çalışmasında 60 yaşın altındaki hastaların 60 yaşın üzerindeki hastalara oranla daha az memnuniyet duyduklarını belirtmektedir. Başarısızlığın yaşla, genel sağlık durumuyla, önceki protez kullanım deneyimiyle ve karşıt çenedeki protezin tipiyle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Türker ve arkadaşları⁸ araştırmalarında cinsiyet ve yaşla memnuniyet arasında anlamlı bir ilişki bulmadıklarını bildirmişlerdir. Protezleri temizlemeye olan tutum ile eğitim ve önceden kullanılan protez sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu bildirilmiştir. Protez kullanım süresinin de memnuniyet miktarında belirleyici bir faktör olduğu ifade edilmiştir. Çalışmamızda ise hastaların yaşı ile protez memnuniyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çalışmamızın sonuçları Türker ve arkadaşlarının⁸ çalışmalarının sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Araştırmamızda hastaların gelir düzeyleriyle kullandıkları protez çeşidi arasında bir ilişki olup olmadığına bakılmış ve gelir düzeyi ile kullanılan protez çeşidi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. HBP ile KBP arasında hasta tarafından yapılan tercihin öncelikli sebebinin gelir durumu olmadığı, burada esas sebebin protetik planlama olduğu düşünülebilir.

Çalışmamızda gelir düzeyi ile hasta memnuniyeti arasındaki ilişki de incelenmiş ve anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçlar; Yoshida⁹ ve arkadaşlarının gelir düzeylerinden memnun olan yaşlı dişsiz kişilerin tam protezlerinden de memnun oldukları fikriyle uyumlu değildir. Bunun nedeni tüm protezlerin fakülte ortamında yapılmış olması olabilir.

Brunello ve Mandikos¹⁰'un araştırmasında cinsiyet ile protez memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bununla beraber aynı sonuç Özdemir ve arkadaşlarının¹¹ çalışmasında da gözlemlenmiştir. Wakabayashi¹² ise, protezlerin memnuniyeti konusunda kadın hastaların erkek hastalara oranla önemli oranda daha düşük memnuniyet seviyesi gösterdiği sonucuna varmıştır. Çalışmamızda cinsiyet ve hasta memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Eğitim düzeyi ile kullanılan protez çeşidi arasında bir ilişki olup olmadığı incelenmiş ve eğitim düzeyi yüksek olan hasta grubunun istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte hassas bağlantılı protez kullandığı tespit edilmiştir. Özdemir ve arkadaşlarının¹¹ çalışmalarının sonuçlarında, hastaların eğitim durumları ile protez memnuniyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bildirilmemiştir. Ancak; yüksek eğitilmiş olan hastalarda diğerlerine nazaran yüzde olarak daha yüksek oranda estetik ve çiğneme memnuniyeti çıkması, konuşma memnuniyetinde ortalama değerlerin üstünde yüzde oranının görülmesi eğitilmiş hastaların protezden beklentilerinin daha gerçekçi hale gelebileceği şekilde yorumlanmıştır. Çalışmamızın sonuçları Özdemir ve ark.'larının çalışmasına paralel olarak eğitim ile protez memnuniyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Frank⁷ iki veya daha fazla protez kullanmış olan hastaların, ilk defa protez kullanan hastalara göre memnuniyetlerini daha fazla olduğunu tespit etmesine rağmen, çalışmamızda protez kullanım süresi ile kullanılan protez çeşidi arasındaki ilişki incelenmiş ancak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışmamızda HBP kullanan hastaların protezlerini rahatlıkla temizleyebilme eğiliminin KBP kullanan hastalardan daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Zlataric ve arkadaşları¹³ hastaların eğitim düzeyleri arttıkça protezlerini temizlemeye olan özenlerinin daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Ancak eğitim düzeyi yüksek olanların protezlerinin hijyenlerine verdikleri puan daha azdır. Bu durum eğitim düzeyi yüksek olan insanların fikirlerinde ve hijyen değerlendirmelerinde daha gerçekçi

olmalarıyla yorumlanmıştır. Zlataric ve arkadaşları¹³ eğitim düzeyi yükseldikçe hastaların kroşelerini estetik açıdan zayıf bulduklarını belirtmiştir. Bu bilgiye paralel olarak bizim çalışmamızda da HBP kullanan hastalar protezlerini KBP kullananlara göre daha estetik bumaaktadır. Aynı zamanda eğitim düzeyleri de kroşe tutuculu protez kullananlardan daha yüksektir.

Araştırmamızda estetik, çiğneme kapasitesi, protezi rahat temizleyebilme ve protezle kendini güvende hissedebilme memnuniyeti HBP kullanan hastalarda KBP kullananlardan daha yüksektir. Fenlon ve ark¹⁴ yaptıkları çalışmada, bizim araştırmamıza paralel olarak, memnuniyetin protezi rahat temizleyebilme, estetik anlamda protezden memnun olma ve protezi rahat kullanabilmekle ilişkili olduğu ifade edilmiştir.

Çalışmamızda, KBP hastalarının, HBP hastalara göre rahat konuşmama, protezlerinin kolaylıkla çıkması ve yemek yerken protezlerinin hareketli olmalarından şikayetçi oldukları belirlenmiştir.

SONUÇ

Çalışmamızın sonuçlarına göre protezlerinden genel anlamda memnun olma yüzdesi hassas tutuculu protez kullanan hastalarda daha fazladır. Hastalarımızın ekonomik durumu ve protetik planlama uygun olduğu takdirde hassas tutuculu protez yapımı hastaların memnuniyet derecelerinin artmasına neden olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Aydınlik E. Koroşe Tutuculu Protezler Hacetepe Üniversitesi Yayınları 1979,Ankara; 315-20.
2. Çalikkocaoğlu S: Bölümlü Protezler 1996,İstanbul: 237-50.
3. Kesim B, Özyeşil G, İnan Ö, Aykent F. Çeşitli sistemler ile restore edilen aşırı kron harabiyetli dişlerde hareketli bölümlü protezlerin oluşturduğu sistemlerin incelenmesi. Cumhuriyet. Üni. Diş Hek. Fak. Dergisi. 2000;3-15.
4. Jenkins G. Precision Attachments:A Link to Succesful Restorative Dentistry, Quintessence Publishing Co. Chicago,1999.

5. Akyıl MŞ. Duymuş ZY, Akova T, Güngör H, Karaalioğlu F. Protez kalitesi, gıda seçimi, ve çiğneme güçlüğünün tam protez memnuniyetine etkisinin değerlendirilmesi. Atatürk Üniv Diş Hek Fak Derg 2007;17:11-8.
6. Seifert I, Langer A. Evaluation of psychologic factors in geriatric denture patients . J Prosthet Dent 1962; 12:516-23.
7. Frank RP, Milgrom P, Leroux BG, Hawkins NR. Relationship between the Standards of removable partial denture construction, clinical acceptability, and patient satisfaction. J Prosthet Dent 1998; 80:36-45.
8. Turker SB, Ozkan YK, Sener ID. Satisfaction of the complete denture wearers related to various factors. Arch Gerontol Geriat 2009;49: 126- 9.
9. Yoshida M, Sato Y, Akagawa Y, Hiasa K. Correlation between quality of life and denture satisfaction in elderly complete denture wearers. Int J Prosthodont 2001; 14: 77-80.
10. Brunello DL, Mandikos MN. Construction faults, age, gender and relative medical health: factors associated with complaints in complete denture patients. J Prosthet Dent 1998, 79:545-54.
11. Özdemir K, Turgut M, Polat T. Demografik Faktörlerin Hareketli Protez Memnuniyetine Etkisi. Cumhuriyet Üniv. Diş Hek Fak Derg 2003; 6:115-9.
12. Wakabayashi N, Yatabe M, Ali M, Sato M, Nakamura K. The Influence of some demographic and clinical variables on psychosomatic traits of patients requesting replacement removable partial dentures. J Oral Rehabil 1998; 25:507-13.
13. Knezovic Zlataric D, Celebic A. Treatment outcomes with removable partial dentures: a comparison between patient and prostodontic assessments. Intl J Prosthodont 2001;14:423-6.
14. Fenlon MR, Sherriff M, Newton JT. The influence of personality on patients' satisfaction with existing and new complete dentures. J Dent 2007;35:744-8.

Yazışma Adresi:

Doç. Dr. Ş. Begüm Türker
Marmara Üniversitesi
Diş Hekimliği Fakültesi
34365 Nişantaşı
İstanbul,Türkiye
Tel: 02122319120 (301)
Fax: 02122465247
e-mail: begumturker @ hotmail.com

